

Antimenzion - Krisztus siratása

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	2009.184.1
Készítés ideje:	1761
Készítés helye:	Magyarország; Románia
Anyag:	vászon
Technika:	fametszet
Méret:	hosszúság: 56 cm szélesség: 45,5 cm

Az antimenzion (görög „oltár helyett”, vagy „oltár fölött”) a bizánci rítusú egyházakban (ortodox és görög katolikus) használatos, négyzetletű textilfa, amelyen rendszerint Krisztus keresztről való levételének és siratásának sokszorosító technikával (fa- vagy rézdúc alkalmazásával) textilre nyomott ábrázolása látható. A kompozíció háttérben álló kereszt szárába viaszba helyezett ereklyét varrnak, a hordozó vásznat bélelik. Az antimenziont a püspök szenteli meg, nevét és a szentelés évét az ikon alatti mezőbe helyezett felirat rögzíti, nélküle Szent Liturgiát végezni tilos, ezért minden templom oltárán megtalálható.

Az Iparművészeti Múzeum példányán, a vászonra nyomott fametszet kompozícióban Szűz Mária kitárt karokkal siratja halott fiát, akit az Arimátei József és Nikodémus által tartott lepelre helyeztek. A Szent Szűz két oldalán Márta, Mária Magdolna, János apostol és angyalok társulnak a siratáshoz, a középtengelyben álló kereszt fölött az Atya áldó alakja, a kereszt jobb szára alatt pedig a Szentlélek jelképe, a galamb is fölűnik. A központi ikon sarkain az evangélisták medalionba helyezett képei jelennek meg, a háttérben a Kálvária, Jeruzsálem lát képe, a Jeruzsálemi templom, illetve a Szentsír látható. A kereszt két oldalán és a kompozíció rövidebb oldalain a szenvedésre utaló eszközök (láncza, szivacs, bíborköpeny, létra, kakas stb.) szerepelnek. A szentek nimbuszaiban a neveik, az ikon körül román liturgikus szövegek egészítik ki az ábrázolást. A kompozíció alatti román feliratból tudható, hogy Dioniszie Novákovics budai és erdélyi ortodox püspök szentelte meg 1761-ben ezt az antimenziont.

Az ábrázolás stílusa balkáni mesterre utal, leginkább a Moszchopoliszból (a mai Albánia délkeleti területéről) származó művészek késő bizánci hagyományokat őrző, de már nyugati ikonográfiai előképeket is alkalmazó műveivel mutat stílárís rokonságot. Novákovics volt az első ortodox erdélyi püspök az újkorban (1761-1767), így nem csoda, hogy ezt a kompozíciót a 19. és 20. században élt utódai is szinte változatlan formában alkalmazták, illetve alkalmazzák az újabb antimenzionokon.

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: Acquisitions between 2006 and 2010. *Ars Decorativa* 28, 2012. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2012. - Nr. 5.4. (Terdik Szilveszter)

